

תורה שבכתב

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

י"ל לוימיר רבבות אלפי ישראל ע"י קרן תר"ג לטובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' אריה (לייבל) ברה"ח ר' יונה רובין ז"ל

פרשת ראה

מנחם אב תשפ"ה | גיליון פ"ג (שנה ב')

שבת של תורה פנינים מאירים לשולחן השבת

לְאָמַר - גְּדוֹל הַמַּעֲשֶׂה!

בפרשת השבוע נאמר (דברים טו, יא) **פִּי לֹא יַחְדֵּל אֲבִיּוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל כֵּן אֲנִכִּי מִצִּיּוֹן לֹאֲמַר פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ לְאֶחִידָה לְעֹנֶיךָ וּלְאֶבְיֹנְךָ פֶּאֶרְצֶךָ**. לאיזה צורך נכתבה המילה 'לְאָמַר' באמצע הפסוק? וכי לא היה די אם היה כתוב: **עַל כֵּן אֲנִכִּי מִצִּיּוֹן פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ**?

פירוש מתוך מדבש כותב רבינו החפץ חיים זי"ע בספרו אהבת חסד (פרק טז), על פי דברי הגמרא (בבא בתרא ט, א) **גְּדוֹל הַמַּעֲשֶׂה יוֹתֵר מִן הָעוֹשֶׂה**, כלומר, המתרים אחרים וגורם להם לתת צדקה, גדול שכרו יותר מהעושה צדקה בעצמו. לכן אמר הכתוב: **עַל כֵּן אֲנִכִּי מִצִּיּוֹן לֹאֲמַר** - שאתה תתרים יהודי אחר, ותאמר לו: **פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ לְאֶחִידָה לְעֹנֶיךָ**!

בתוספת ביאור כותב הגה"ק רבי יהודה אסאד זי"ע בספרו דברי מהרי"א: מצד ההיגיון לא יתכן שאדם אחד יפרנס את כל העניים, כי רבים הם, ובהכרח שלכל הפחות יתרים אחרים שיתנו צדקה, ובכוחות משותפים יוכלו לסייע לכולם. לכן הקדים הכתוב ואמר: **פִּי לֹא יַחְדֵּל אֲבִיּוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ** - כלומר, עניים רבים יש על פני הארץ, ולא יתכן שאתה תפרנס את כולם, **עַל כֵּן אֲנִכִּי מִצִּיּוֹן לֹאֲמַר** - שתאמר לאחרים: **פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ לְאֶחִידָה**.

ואילו כ"ק האדמו"ר בעל 'מקור-ברוך' מסערת וזי"ץ זי"ע, פירש בסגנון אחר: העני עצמו כיצד יוכל לעשות צדקה עם עניים אחרים? אלא שהעני יכול לכל הפחות להתרים את העשירים שיתרמו לעניים. והוא שנאמר: **פִּי לֹא יַחְדֵּל אֲבִיּוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ** - ואם כן, כיצד יוכל אותו אביון עצמו לקיים מצות צדקה? - **עַל כֵּן אֲנִכִּי מִצִּיּוֹן לֹאֲמַר** - שיאמר לאחרים: **פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ**!

וכפתור ופרח, משתלבים כאן דברי הרה"ק רבי יצחק מוואראקא זי"ע בפירושו היקר מפז, על פי דברי חז"ל (בבא בתרא ט, ב) שבנוסף על מצות הצדקה, יש גם לפייס את העני בדברי עידוד וחיוזוק. על כך אמר הכתוב: **פִּי לֹא יַחְדֵּל אֲבִיּוֹן מִקֶּרֶב הָאָרֶץ עַל כֵּן אֲנִכִּי מִצִּיּוֹן לֹאֲמַר** שתאמר לעני דברי עידוד: יהודי יקר, אל תיפול ברוחך, גלגל חוזר הוא בעולם, כעת אתה נזקק לאחרים, אבל עוד יבוא ימים שתתעשר ואתה בעצמך עוד - **פֶּתַח תִּפְתָּח אֶת יָדְךָ לְאֶחִידָה לְעֹנֶיךָ**!

אוצר התורה יחלומים מתוך הפרשה

לֹא תַעֲשֶׂנוּ כִּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם (וי, ד)

יש המקיים מצוה "סתם ככה", מתוך רגילות וללא הכנת לב ומוח. מזהירה התורה: **לֹא תַעֲשֶׂנוּ כִּן לַה' אֱלֹהֵיכֶם** - אל תעשו לה' אלקיכם מצוות באופן של 'כן' - סתם ככה כי צריך לעשות... (הגה"ק רבי מנחם מענדל מקוצק זי"ע)

וְשָׂמַח בְּחֶגְךָ וּגְו' וְהָיִיתָ אֶךְ שִׂמְחָה (טז, טו)

בפסח לא נאמרה מצוה שמחה, היות ועדיין לא ניתנה התורה. בחג השבועות נאמרה רק פעם אחת שמחה (לעיל פסוק יא), והאיל וניתנה התורה, אך עדיין לא היתה השמחה שלמה, כי השתברו הלחות. רק בסוכות נאמר פעמיים שמחה: **וְשָׂמַח בְּחֶגְךָ**, והיית אך שמח, כי אחרי קבלת לוחות שניות ביום הכיפורים, כעת השמחה בשלמות! 'פקודי ה' ישרים משמחי לב'!

(חירגא דיומא, להגה"ק רבי רחמים יוסף מאמאן מצפרו שבמרוקו זי"ע)

אִישׁ כְּמִתְנֵהוּ יָדוֹ כְּכַרְפֵּת ה' אֱלֹהֵיךָ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ (טז, יז)

תן צדקה לעני כְּמִתְנֵהוּ אֲשֶׁר נָתַן לָךְ - כשם שהקב"ה נתן לך הרבה מעל ומעבר ממה שמגיע לך, כך אתה אל תבדוק בציציותיו של העני, אלא תן לו כמתנת ידך הרחבה.

(מקרא מפורש' להגאון רבי יצחק יהודה מקוטנא זצ"ל)

שערי תורה קבט מסכם ומבוא לפרשת השבוע

מה בפרשה:

נושאי הפרשה:

פרשתנו עשירה במצוות רבות, בשלל נושאים ועניינים, כאשר לאחר דברי המוסר והחיוזוק בשלש הפרשיות הראשונות בחומש דברים, הרי מפרשת ראה ואילך מתחיל משה לחזור על מצוות התורה.

ברכות וקללות בהרי גריזים ועיבל • דינים בעבודה זרה • עיר הנדחת • נביא שקר • מסיית • דינים בקרבנות • שחיטה ואבר מן החי • בכור בהמה • שריטה וקרח • כשרות בעלי חיים • מעשרות • שמיטת כספים • צדקה • הענקה לעבד • שלש רגלים.

א. ברכת וקללה

עם כניסת ישראל לארץ, עליהם לבוא אל הר גריזים והר עיבל בעיר שכם, ושם יערכו מעמד אמירת הברכות והקללות.

ב. עבודה זרה

חל איסור לעבוד כל סוג עבודה לאילילים, וחובה לאבד את כל סוגי האלילים מהארץ. יש להרוג נביא שקר המתנבא לעבוד עבודה זרה, או אדם המסית את חברו לעבודה זרה. עיר שתושביה עבדו עבודה זרה, כל התושבים נהרגים, ורכושם נשרף.

ג. דיני קרבנות

עם הקמת משכן שילה ובית המקדש, נאסר להקריב קרבנות בבמת יחיד, אלא יש להביא את כל קרבנות הנדרים והנדבות למשכן או למקדש. גם את הביכורים יש להביא למקדש.

בכור בהמה טהורה, קדוש בגופו ואסור להשתמש בו, והוא ניתן לכהן. תם - קרב כקרבן, ובעל מום - נאכל בכל מקום. ואילו קרבן אחר שנפל בו מום, נפדה ומוטר באכילה.

ד. כשרות המאכלים

בשר חולין, הותר לאכול בכל מקום לאחר שחיטה, אולם אסור לאכול הדם. נמסרו סימני כשרות בבהמות ובדגים, והכתוב מפרט רשימת בהמות כשרות, ורשימת עופות טמאים. חל איסור לאכול נבילה, או לבשל בשר-בחלב.

ה. איסור קרחה

אין לשרוט ולקרוח על מת, כי ישראל הם בנים למקום.

ו. דיני מעשרות

מהתבואה והפירות יש להפריש 'מעשר ראשון' ו'מעשר שני', ובשנה השלישית והשישית - 'מעשר עני'. אין להפריש מעשר מפירות שנה אחת על חברתה. בסוף כל שלש שנים מבערים המעשרות מהבית.

ז. שמיטה וצדקה

בסיום שנת השמיטה יש להשמיט הכספים, אך אין להימנע מלהלוות בגלל כך. כמו כן, מצוה לתת לאביון כל מחסורו, במתנה או בהלוואה, ובשכר השמיטה והצדקה זוכים לברכת ה'.

ח. הענקה לעבד

עבד ואִמָּה עבריים משתחררים בשש שנים, כשהאדון מעניק להם תמנות. עבד החפץ להישאר בבית אדונו, נרצע באוזנו ועובד עד חיובו.

ט. שלש רגלים

בשלש הרגלים יש להיראות במקדש, להקריב 'עולת ראה' ו'שלמי שמחה', ולהזמין עניים לאכילת שלמי השמחה.

מבט על פרשת שופטים הבעל"ט:

מה בפרשה: לעומת פרשת 'ראה' שעסקה בעיקר במצוות הנוגעות ליחידים, הרי פרשת 'שופטים' עוסקת בעיקר בעניינים הנוגעים לאלו הנושאים בעול הנהגת הציבור, הדיונים והמלכים, הסנהדרין וזקן מומרא, הכהנים והלויים, ראשי המלחמה, וזקני העדה.

נושאי הפרשה: הלכות לדיינים • הלכות למלך • הלכות לנביאים • הלכות בקרבנות • עבודה זרה • דרכי הגוים • מתנות כהונה ולוייה • דין ההורג בשוגג • סדר יציאה למלחמה • עגלה ערופה.

חיים של תורה קצלת וחשיבות לימוד חומש ורש"י

חומש ורש"י - תנאי להיתר הוראה

"הגה"ק מצעהלים זי"ע, בעל 'מגדלות מרקחים', לא היה נותן 'היתר הוראה' אלא אם כן היה הנבחן עומד למבחן גם על חומש ורש"י."

(ספר ישראל ואורייתא)

נושא השבוע:

קלה כחמורה

שְׁמוֹר וּשְׁמַעְתָּ אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (דברים יב, כח). שְׁתֵּהא חֲבִיבָה עֲלֶיךָ מִצְוַה קֶלָּה כְּמִצְוַה חֲמִימָה (רש"י). || אֶת כָּל הַדְּבָר אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה אֲתָכֶם אוֹתוֹ תִּשְׁמְרוּ לְעִשׂוֹת (דברים יג, א). אֶת כָּל הַדְּבָר - קֶלָּה כְּחִמְיָה (רש"י).

פעמיים בפרשתנו חוזר רש"י על הלימוד החשוב: להיות יהודי שומר תורה ומצוות, זאת אומרת להיות יהודי ששומר בשלמות את 'כל התורה', מהמצוות החמורות ביותר עד המצוות הקלות ביותר, קלה כחמורה - ללא שום הבדל ביניהם.

הבה נשאב חיזוק ועידוד מהסיפורים שלפנינו, מהיכל קדשם של גדולי וצדיקי הדורות, אודות הזהירות והדקדוק בכל מצוה קלה כחמורה, כדברי חז"ל (אבות ב, א) 'הווי זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אותה יודע מתן שכון של מצוות'.

הפנקס הסודי

פנקס קטן היה לו להגה"צ המקובל רבי ינון חורי זצ"ל, אותו היה נושא עמו בכל מקום. תלמידיו סברו שמא כתובים בו סודות ודברי קבלה, והיו סקרנים לעיין בו. פעם אחת כאשר נכנס הגה"צ רבי ינון זצ"ל לחדר שאין מכניסים בו דברי תורה, הניח בחוץ על גבי ארון את הדפים שהיו בכיסו מדברי תורה, וכן את אותו פנקס.

אחד התלמידים שהבחין בדבר, החליט שזו שעת הכושר לעיין בפנקס ולראות את חידושיו של רבו, אך מה גדולה היתה תדהמתו כאשר גילה שהיה זה פנקס של 'חשבון הנפש' בו ציין הגה"צ רבי ינון את ה"חטאים" שהוא צריך לשוב עליהם, וכך היה כתוב שם: 'איהו מקומן לאחר התפילה' (כלומר, שפעם אחת אמר את פרק איהו מקומן לאחר התפילה), והוסיף בסוגריים: הש"ץ הקדים התפילה (כלומר: האשמה אינה תלויה בו כי שליח הציבור הקדים את התפילה), ואף על פי כן נחשב הדבר אצלו ל'עוון'--- עוד היה רשום: 'שם הוי"ה אחר השיבונו', והיינו שהיה מסופק אם כיון כראוי בשם הוי"ה בסיום ברכת השיבונו... ללמדנו עד היכן הדברים מגיעים לדקדק בקלה כבחמורה!---

משומד אינו פטור...

כאשר הושלך הגר"א מוילנא זצ"ל לבית האסורים עקב עלילת שווא, הוא ראה שם את אחד מהשומרים, יהודי משומד, שותה יין-שרץ בלא ברכה. הוכיחו הגר"א ואמר: אסור לשתות בלי ברכה! צחק המשומד ואמר: וכי זו העבירה שלי? לשתות בלי ברכה?! הרי כבר השתמדתי ועברתי על העבירות החמורות ביותר...

נענה הגר"א ואמר לו: טעות גדולה היא בידך! גם אחרי שיצאת

לב לדעת

הכרת והבנת מושג בתורה

שְׁמוּעָה

על הכתוב בפרשתנו (דברים יד, ז) אַךְ אֶת זֶה לֹא תִאָּכְלוּ מִמַּעַל הַגֶּרֶה וּמִמְפִּרְסֵי הַפֶּרֶסָה הַשְּׁסוּעָה, כותב רש"י בשם חז"ל (חולין ס, ב): 'בריה היא, שיש לה שני גבין ושתי שדראות'. כלומר, אין לאכול בהמה הנקראת 'שְׁסוּעָה', שהגב שלה חלוק לשני גבים נפרדים, על ידי חריץ העובר לכל אורכו, מראשו ועד זנבו, ולכל גב יש עמוד-שדרה לעצמו. המלב"ם (שמיני, עג) כותב שמדובר בבעל-חיים בשם 'טאיאסו' המצוי בדרום-אמריקה. בתרגום יונתן כאן כתוב שהסיבה שאסור לאכול את ה'שסועה' לפי שאין בכוחה להתקיים ולחיות, ואכן בגמרא (נדה כד, א) נחלקו בכך רב ושמואל, לדעת שמואל יש בעל חיים עם שתי שדראות הקיים בעולם, ולדעת רב אי אפשר לחיות עם שני גבים.

ועיניים לראות הבנת מילה אחת בתורה

אָפֶס

בלשון התורה אין המילה 'אָפֶס' משמש כ'מספר', כמו שמקובל בימינו לספור 1-2-3-4 וכו', שהרי בדורות הראשונים לא היה נהוג להשתמש במספר שכזה. המילה 'אָפֶס' מופיעה בתורה ברוב המקומות במשמעות של: אֶךְ אֲבָל אֲמַנְסֶה רַק וְכֹדוֹ. כמו בפרשתנו (טו, ד) אָפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בָּךְ אֲבִיּוֹן, שפירושו: רק תדע שלא יהיה בך אביון, או בפרשת בלק (כג, יג) אָפֶס קָצְוָה תִּרְאֶה, שפירושו: רק את קצוה תראה. אולם מצינו בלשון הקודש את המילה אָפֶס גם במשמעות של 'כיליון' ואין, כמו בספר ישעיהו (מא, יב) יִהְיֶה כְּאֵין וְכְאֶפֶס אֲנִשִּׁי מִלְּחַמְתְּךָ, ועוד.

ואנשים לשמוע בלז"י רש"י הק' בדקדוק הלשון

דָּרָךְ או דָּרָךְ?

בשנה שעברה, כתב יהודי בשם ר' צבי, את הדברים הללו למערכת תורה שבכתב, חשבונו כי מן הראוי יהיה לשתף את כלל הקוראים בהבנה זו - וז": 'חמישים שנה שאני לומד חומש ורש"י, ולראשונה הבנתי את דברי רש"י בפרשת ראה, אחרי שפתחתם את עיני לעיין גם בדברי רש"י העוסקים בכללי הדקדוק'.

הכתוב מציין בפרשתנו (יא, ל) את מיקום ההרים גריזים ועיבל: בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן - אך לא בסמוך לירדן, אלא 'אַחֲרֵי' - במרחק מופלג מהירדן. ולאיהו צד? דָּרָךְ מִבֹּא הַשָּׁמֶשׁ - צד מערב בו השמש באה (שוקעת).

אחת ההוכחות שרש"י מוכיח ששתי המילים 'אַחֲרֵי דָּרָךְ' אינן שייכות זו לזו, היא מהעובדה שהאות ד' היא דגושה 'דָּרָךְ'.

ביאור הדברים: האותיות ב.ג.ד. כ.פ.ת. בדרך כלל כאשר הן מופיעות בתחילת מילה, הן תהיינה דגושות [למשל, בתחילת הפרשה: (פסוק כו) אֲשֶׁר תִּשְׁמְעוּ, האות ת' מודגשת, ולא כתוב תִּשְׁמְעוּ], מלבד במקרה בו המילה שלפניה, מסתיימת באחת מהאותיות א' ה' ו' י' [למשל, בפרשת בחוקותי (כו, יד) לֹא תִשְׁמְעוּ, האות ת' רפויה, כי המילה הקודמת מסתיימת באות א'].

אך, כל זאת רק כאשר שתי המילים שייכות זו לזו (כמו 'לא-תשמעו'), אבל כאשר אין המילים נקראות יחד, אין האותיות אהו"י בסוף התיבה מבטלות את הדגש בתחילת המילה הבאה. לכן, כאן שכתוב דָּרָךְ עם דגש באות ד', בעוד שהמילה שלפניה - 'אַחֲרֵי' מסתיימת באות י', בהכרח ששתי המילים אינן נקראות יחד!

חבמת התורה

אמרות חכמה ופניני שפר מנדולי הדורות על פרשת השבוע

לשון הכתוב הוא 'דָּבָר הַשְּׁמִיטָה' בלשון יחיד, ולא 'דברי השמיטה' בלשון רבים, שכן אנשים עם נטייה ל'נערוון' [חומרות יתירות הנובעות מעצבים ומתנה נפשית] לא יהיה די להם שהלווה יאמר פעם אחת 'אף על פי כן', אלא יבקשו לשמוע זאת שוב ושוב, לכן נאמר 'זהו דבר השמיטה' - פעם אחת בלבד, ללא עצבים...

טעות ממוחשבת

שְׁמוֹט כֹּל פֶּעַל מִשְׁהָ יָדוֹ (דברים טו, ב)

ניגש יהודי אל מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי צוק"ל ושאל: כמה פעמים כתוב בתורה 'משה'. על אתר השיב לו רבי חיים: 614 פעמים! תמה היהודי: אבל כבוד הרב, בבדיקה ממוחשבת יצא שיש 616 פעמים. ענה רבי חיים: המחשב טעה! יש בדיק 614 פעמים ולא יותר. תמה האיש: כיצד יתכן שהמחשב טעה? ורבי חיים הסביר: אתה חיפשת את המילה 'משה' בלי ניקוד, ובתורה כתובה המילה 'מִשְׁהָ' רק 614 פעמים, אבל מלבד זאת יש עוד פעמיים בהם כתובה המילה 'משה' בניקוד אחר. א. בפרשת בא (יב, ד) וְאִם יָמַעַט הַבֵּית מִקְיָתוֹ 'מִשְׁהָ'. ב. בפרשת ראה שְׁמוֹט כֹּל פֶּעַל מִשְׁהָ יָדוֹ...

הישר בעיניו - העבר וההווה...

לֹא תַעֲשֶׂוּן כָּל אֲשֶׁר אֶנְחֶנּוּ עֲשִׂים פֶּה הַיּוֹם אִישׁ כֹּל הַיּוֹם בְּעֵינָיו (דברים יב, ח)

כותב הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל בספרו 'אוזנים לתורה': בא וראה מה בין דורות האחרונים לדורות הקודמים. בימינו כאשר אומרים את הביטוי 'איש כל הישר בעיניו יעשה', משמעות הדבר: הפקרות, פשעים חמורים, גניבה וגזילה וכדו', אך בדור המדבר, דור דעה, כאשר אמר משה רבינו 'איש כל הישר בעיניו' כוונתו היתה שיקריבו בכמה קטנה בשעת היתר במות רק נדרים ונדבות שאדם מקריב בגלל שכן ישר בעיניו, ולא קרבנות חובה. זהו היה 'הישר בעיניו יעשה' בדורו של משה...

בלי 'נערוון'...

זֶה דָּבָר הַשְּׁמִיטָה (דברים טו, ב)

בשיעורו של מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב צוק"ל עמד על דברי הגמרא במסכת גיטין (לו, ב) שהמחזיר חוב בשביעית, צריך שיאמר לו המלווה: 'משמט אני!', ואם ענה הלווה: 'אף על פי כן!', יקבל הימנו, שנאמר וְזֶה דָּבָר הַשְּׁמִיטָה. הוסיף על כך הרב אלישיב בדרך צחות:

מדוע לא אוכלים את בשר הג'ירפה?

הקב"ה בעולמו, שרק מחלב של בעל חיים המעלה גרה ומפרס פרסה ניתן לייצר גבינה באופן טבעי, אבל חלב של בעל חיים החסר אפילו אחד מסימני הטהרה, כלומר שאינו מעלה גרה או שאינו מפרס פרסה, אינו מתגבן!

בשנת תשס"ח, הודמן לחוקרים בגן חיות בארץ ישראל לקחת חלב מג'ירפה, החלב הוכנס לתוך מבחנה, ולחלב הוכנס אנונים בשם 'אניג' כפי שמקובל לגבן בשיטה המסורתית. והתרגשות אחזה בכולם כאשר דקות אחדות לאחר שהחלב הוכנס למבחנה ניתן היה לראות בביור כי חלב הג'ירפה אכן מתגבן! מה שהוכיח שוב מעל לכל ספק שהג'ירפה היא אכן כשרה.

כל הצואר כשר

ישאל כל אחד: מדוע איפה אין אנו אוכלים את בשר הג'ירפה?

ישנה שמועה הרווחת בציבור כאילו הג'ירפה אינו נאכל בשל צווארו הארוך, מפני שאין אנו יודעים היכן לשוחטו. אולם מדובר בטעות מוחלטת, שהרי הלכה פסוקה היא (חולין מה, א) שכל הצואר כולו כשר לשחיטה, מהטבעת הגדולה עד כנפי ריאה התחתונה.

צווארה של הג'ירפה בכללותו, קנה הנשימה והוושט, הינם בעלי מבנה הדומה לחלוטין לשאר הבהמות הכשרות, רק בממדים גדולים יותר. צווארה מורכב משבע חוליות; קנה הנשימה בנוי בצורת טבעות שאינן מושלמות, וכן שאר העצמות והאברים דומים לכל בהמה כשרה אחרת.

בהמה ללא מסורת

אלא הסיבה שאין אוכלים למעשה את הג'ירפה היא משום שאין לנו מסורת ישירה שהועברה מדור לדור ולפיה הג'ירפה היתה נאכלת, וחוששים לדעת הפוסקים שגם אם יש לבהמה כל סימני הכשרות אין לאכול אותה ללא מסורת כשרות.

וגם לדעת הפוסקים שאפשר לאכול בשר בהמה כשרה כאשר יש לה את כל סימני הכשרות, גם ללא מסורת, הרי מדובר בשאלה שאינה מעשית כל כך, משום שמדובר בבעל חיים מוגן בסכנת הכחדה, ומה גם שהוא יקר ולא זמין, והעיקר: היא מלאה בשרירים אין לה שומן והבשר שלה קשה ולא טעים.

התחש הוא הג'ירפה?

הצעה והשערה מעניינת כותב בספר 'שיחת חולין' (עמוד תיח) שיתכן וה'תחש' המוזכר בתורה הוא לא אחר מה...ג'ירפה! וזאת על פי דברי הגמרא (שבת כח, ב): 'תחש שהיה בימי משה בריה בפני עצמה היה, וכי וקרן אחת היתה לו במצחו, ולפי שעה נודמן לו למשה', והנה לג'ירפה יש בראשה שתי קרנים ובמצחה קרן קטנה שלישית, ועור גופה הינו בעל גוונים יפים, כפי שרש"י כתב 'שש ומתפאר בגווניו שלו', והיא נודמנה למשה במדבר לפי שעה, עיי"ש עוד.

בתוך רשימת הבהמות הכשרות המופיעה בפרשת השבוע, מוזכר גם (דברים יד, ה) **אֵיל וצִבִּי וְחִמְדֹּר וְאֶקֶן וְדִישָׁן וְתֹאז וְזִמְרִי**.

זמר – אל זארפה

מה הוא אותו 'זמר'? אמנם החוקני כותב שאין ידוע לנו מה היא הבהמה הנקראת 'זמר', אולם מצינו מקור קדום המעיד על כך שה'זמר' היא לא אחר מאשר הג'ירפה! הידועה בצווארה הארוך, ברגליה הגבוהות ובעורה המנומרת.

המקור הראשון הוא בביאור רבינו סעדיה גאון, בתרגום התורה, הכותב שהזמר הוא 'אל-זרפא', והובאו דבריו גם בספר כפתור ופרח (פרק נח) לרבי אשתורי הפרחי. גם בספר 'בין שמועה לרשב"ץ' כותב בשם הר"ס ג' שזמר הוא 'אלזרפא' שצווארה ארוך וגופה גדול מאד עד כשהיה בתוך החומה פושטת צווארה מחוץ לחומה, והעידו כי ראו אותה בעיר פאס'.

למדנו, אם כן, שהג'ירפה היא בהמה כשרה, והיא ה'זמר' הכשר המוזכר בתורה.

ספר תורה בעור ג'ירפה

גם בהלכות ספר תורה לרבי יהודה הברצלוני כתב בשם רבינו חננאל, שמלאכת ס"ת בגוויל צריכה חכמה יתירה לשער כדי שישע הקיפה כאורכו, וכתב שם: ומקצת קדמונים כתבו שעל עור של 'אלזרפא' אפשר לקיים את זה. הרי שנקט בפשיטות שהג'ירפה כשרה לכתוב עליה ספר תורה.

סימני הכשרות

בשנים האחרונות בדקו ומצאו שלג'ירפה יש את כל סימני הכשרות בשלמותם: היא מפרסת פרסה ושוסעת שסע, והיא גם מעלה גרה, כפי שנבדק בנייתו שנערך לג'ירפה, שקיימים בה ארבעה מדורים בקיבה, בעלי מבנה כמו של בקר: הכרס, בית-הכוסות, קיבת-העלעלים, וקיבת המיצים.

בנוסף, אמרו חז"ל (חולין נט, א) ונפסק בשלחן ערוך (יו"ד סי' עט, א) שכל בהמה שאין לה שיניים עליונות, וגם לא ניבים בלסת העליונה, בידוע שהיא טהורה, ולכן המוצא במדבר בהמה, ואינו מכירה, כי פרסותיה חתוכות שהרי אינו יכול לבדוק בהם, 'בדוק אם אין לה שיניים ולא ניבין למעלה, בידוע שהיא טהורה. לאחר בדיקה נמצא שהג'ירפה עומדת גם בדרישה זו, שהרי אין לה כלל שיניים וניבים בלסת העליונה.

התגלית: חלב מתגבן

לפני כעשרים שנה נמצאו החוקרים תגלית מרתקת, המבססת שוב את הקביעה כי הג'ירפה היא אכן בהמה כשרה, נביא את הדברים כפי שמציג אותם הגאון רבי זמיר כהן שליט"א בספרו 'המהפך' (ח"ב).

חכמינו ז"ל בגמרא (ע"ז לה, ב) קבעו ואמרו: 'חלב טהור - עומד, חלב טמא - אינו עומד!'. כלומר, קיבלנו בתורה שבעל פה כי ישנו חוק-טבע שקבע

מותר למחוק את האות ה'?

על הכתוב בפרשת השבוע (דברים יב, ד) לא תִּעֲשֶׂן פֶּן לֵה' אֱלֹהֵיכֶם, כותב רש"י: 'ואבדתם את שמם לא תעשון כן, ואהרה למחוק את השם'. להלכה נפסק ברמ"א (יו"ד סי' רעו, י): 'השם שכותבין בסדורין ב' יודין ואחד על גביהן, מותר למחוק אם הוא לצורך', והש"ך (סקי"ד) כותב שההיתר הוא רק לצורך גדול.

ה' עם גרש

בימינו נוהגים רבים כאשר רוצים להזכיר את הקב"ה, כותבים אותה עם גרש מעליו, כזה: ה'. לדוגמא שכותבים: ברוך ה', או: ה' יעזור. יש מהפוסקים שכתבו (בני יונה, סי' רעו, סעיף כ') שגם זאת אסור למחוק כי אם לצורך גדול, כי האות ה' נחשבת חלק משם השם.

על הלוח

אולם יש מי שחולק (משנת הסופר, סי' י"א סעיף ו' בביאור הסופר) וכותב שמצד הדין אין בזה איסור, רק ראוי להחמיר כשאפשר. ועל כל פנים, מחנך חזק לכתוב על הלוח פסוק, יכול לכתוב את

האות ד'

כדי לחוש לדעת המחמירים שיש איסור מחיקה באות ה', יש המקפידים לכתוב את האות ד' ולא ה', וכותבים לדוגמא: ברוך ד'. וכתב בספר משנת הסופר (שם) שהמחמיר בזה תבוא עליו ברכה.

ב"ה בראש הדף

כיוצא בזה, יש אנשים הכותבים בראש הדף את המילה 'ב'ה', וכתב על כך בשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב, קלח) שיש בזה איסור מחיקה שלא לצורך, אבל אם כותב בראש הדף 'בס"ד' או 'בעזרש"ת' אין בזה חשש.

נחלקו הפוסקים אם מותר למחוק את שם השם כשהוא נכתב באות ה' בלבד, ובמקום צורך יש להקל בזה, והמחמיר לכתוב אות ד' תבוא עליו ברכה. כן יש להחמיר שלא למחוק את המילה 'ב'ה' שלא לצורך.

הלכה למעשה

התורה וההפטרה ביאור שייכות ההפטרה לפרשת השבוע

הנחמה השלישית: 'עניה סוערה'

נהוג בקהילות הספרדים, ובעוד קהילות, שבסיום ההפטרה של 'עניה סוערה' מוסיפים לומר לאחר ההפטרה את הפסוק הראשון והאחרון של הפטרת מחר חודש (שמואל א' כ, יח; שם מב).

יצוין שמנהג הרבה מקהילות תימן (בפרט הבלדי) שמפטרין הפטרת 'מחר חודש', ולא הפטרת 'עניה סוערה'. ויש מהתימנים המפטרין 'עניה סוערה', אך בסיימה מוסיפים שלשה פסוקים ראשונים ושלשה פסוקים אחרונים של 'מחר חודש'.

בשבת זו אנו נמצאים בשבת השלישית מסדרת הפרשיות של 'שבעה דנחמא', ובנוסף השנה חל ערב-ראש-חודש אלול בשבת, ובדרך כלל כאשר ערב-ראש-חודש חל בשבת מפטירים את הפטרת 'מחר חודש'. אך למעשה הכריעו המחבר והרמ"א בשלחן ערוך (סי' תכ"ה, ב-ג), שאין מפטירין 'מחר חודש', אלא מפטירין את הפטרת 'עניה סוערה' (ישעיהו פרק נ"ד פסוקים יא-יז; פרק נ"ה פסוק א - ה), שהיא ההפטרה השלישית של שבעה דנחמא.

עומקה של תורה עומק ועיון בדברי רש"י בפרשת השבוע

'לא תוסף' – ציצית או ברכת כהנים?

תוספת שאינה מאונדת

ה'אור אריה', וכן ה'משכיל-לדוד', שניהם מתנבאים בסגנון אחד ומבארים באופן נפלא: בשינוי זה בא רש"י ליישב את הקושיא המתעוררת, מדוע בכלל נכללה בתורה המצוה של 'לא תוסף' פעמיים, בפרשת ואתחנן ושוב בפרשת ראה? לפיכך נקט רש"י את הדוגמא של ברכת כהנים, ללמד שאכן בפרשתו התחדש שהאיסור להוסיף הוא גם במקרה שהתוספת אינה אגודה יחד עם העיקר.

כלומר: בפרשת ואתחנן מדובר בתוספת חמישית בתפילין או בלולב או בציצית, באופן שהתוספת החמישית 'אגודה' וקשורה יחד עם העיקר, כמו שהציצית החמישית קשורה יחד עם הארבע. אבל כאן בפרשת ראה נאמרה שוב מצוה זו, ללמד שגם במקרה כמו ברכה רביעית בברכת כהנים, שהברכה הרביעית אינה 'אגודה' עם שלשת הברכות הקודמות, בכל זאת יש איסור של 'בל תוסיף'.

בפרשת ראה נאמר (יג, א) **אֵת כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי מְצִוֶּה אֲתָכֶם אֹתוֹ תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת לֹא תִסֹּף עָלָיו**, ורש"י מפרש: לא תוסיף עליו - חמשה טוטפות בתפילין, חמשה מינין בלולב, ארבע ברכות בברכת כהנים'.

גם בפרשת ואתחנן, נאמר (ד, ב) **לֹא תִסֹּף עַל הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲנִי מְצִוֶּה אֲתָכֶם**, אך שם כותב רש"י: 'לא תוסיפו - כגון חמש פרשיות בתפילין, חמשה מינין בלולב, וחמש ציציות'.

דוגמאות אחרות

מה פשר השינוי, מדוע בפרשת ואתחנן הוזכר רש"י את הדוגמאות של: תפילין, לולב, וציצית, ואילו בפרשת ראה נקט את הדוגמאות של טוטפות בתפילין, לולב, וברכת-כהנים? הלא דבר הוא! מדוע החליף רש"י את הדוגמא השלישית מציצית לברכת כהנים?

מסלול

שינון התורה

ספר דברים נקרא בפי חז"ל 'משנה תורה', בשל היותו - בין היתר - אף חזרה על רבים מהמצוות והמאורעות שהיו בשאר חומשי התורה

במטרה לעודד את השינון והחזרה של כל חמשה חומשי תורה עורכים אנו במסגרת המסלול החדש מדי שבוע מבחן מסכם של פרשת השבוע בראי הפרשה המקשרת מרחבי שאר חומשי התורה השונים שימו לב: המבחן הינו מבחן מעמיק (לא תשובות אמריקאיות) ומיועד למשננים ויוזעי התורה שבכתב!

שימו לב המבחן מופיע בקטגוריית 'מבחנים מיוחדים' מדי שבוע מיום שלישי בבוקר, עד יום שני בלילה, התשובות הנכונות כמו גם שם הויכח יופיעו בשבוע שלאחריו

השבוע - פרשת ראה

ייערך המבחן על הנושאים כדלהלן:

קרבנות

א. בפרשת השבוע חוזר משה שוב על אזהרת האיסור להקריב קרבן חוץ למקומו (יב, יג) 'השמר לך פן תעלה עולותיך בכל מקום אשר תראה'.

לפי המבואר בחומש ויקרא, באיזה עונש נענשים בשחיטה או בזריקה או בהקטרה חוץ למקומו?

אבר מן החי

ב. בפרשת השבוע מוזכר האיסור של אבר מן החי, כאמור (יב, כג) 'ולא תאכל הנפש עם הבשר', וברש"י - אזהרה לאבר מן החי.

היכן הוזכר לראשונה בתורה איסור אבר מן החי?

ברמה ושרף

ג. ברשימת בעלי החיים האסורים והמוותרים המוזכרים בפרשתנו, כותב רש"י (יד, ז) 'למה נשנו כאן, בבהמה מפני השסועה ובעופות מפני הראה'.

מלבד השסועה והראה, מה עוד למדנו כאן בחזרת משנה תורה בפרשת בעלי חיים האסורים והמוותרים, שלא נאמר בחומש ויקרא?

מתן שכרה בעידה: משנני התורה בידעיה ברורה וזכים לרכוש קנין נצחי לחיי תורה ובנוסף, יתקיימו בכל שבוע הנרות על פרי יוקרה

ההבנה הראויה ביותר לימי הרחמים והסליחות!

לימוד ספר 'משנה תורה' בעיצומו ע"י רבבות אלפי ישראל לקראת ימי הרחמים והסליחות, הצטרפו גם אתם ללימוד ומבחנו כל ספר 'דברים' - משנה תורה' הכולל כל התורה ואשר נודע בסגולתו

סגולה לתשובה שלמה

"עצה היעוצה לאדם שנפשו חשקה לשוב בתשובה שלמה לפניו יתברך, שילמד כל השנה ספר משנה תורה, ובוה יתעורר לבו לתשובה. וזה אפשר לרמוז כאן, אלה הדברים, דברי תוכחה אלה שבספר זה, דבר משה אל כל ישראל שבכל דור ודור."

(הרה"ק רבי ש"ב מפרשיסחא זיע"א)

דברים שנתחדשו

תוספת חידושים בחומש דברים על הכתוב בחומשים הקודמים

"כל פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה" (פסטה ג, א)

מפרשת בחוקותי - לפרשת ראה

מצוות מעשר שני - הדיוקים והחידושים

כל דיני הפרשת 'מעשר-שני', שאינם מוזכרים בפרשת בחוקותי, ונלמדים לראשונה רח כאן בפרשת ראה, בפסוקים מפורשים, ודיוקי לשונות.

תוספת חומש

על מצות הפרשת 'מעשר שני' כבר למדנו בסוף חומש ויקרא, בפסוקים האחרונים של פרשת בחוקותי (ויקרא כו, ל-לא): 'וכל מעשר הארץ מוצע הארץ מפרי העץ לה' הוא קדש לה', ואם גאל גאל איש ממעשרו חמשיתו יסף עליו'. כפי שרש"י מבאר שהכתוב מדבר במעשר שני.

שם בפרשת בחוקותי, מוזכרים דיני מעשר שני בקצרה, בשני פסוקים בלבד, אמנם למדנו שם שני חידושים שאינם מוזכרים כאן בפרשה (א). שמעשר שני 'לה' הוא" - כפי שפירש שם רש"י, שקנאו הקב"ה, ומשלחן גבוה זכה לאדם לאוכלו על ידי שיאכלנו בירושלים. (ב). שהפודה מעשר שני על כסף עליו להוסיף חומש.

תורה ויראת שמים

אולם כאן בחומש דברים, בפרשת ראה, חוזרת התורה שוב על דיני מעשר שני בהרחבה בארבעה פסוקים ארוכים, בהם אנו מגלים כמה וכמה חידושים והלכות בהלכות מעשר שני שאינם מוזכרים בפרשת בחוקותי.

וכך נאמר בפרשת השבוע (דברים יד, כג-כו) 'ואכלת לפני ה' אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך תירשך ויצהרך ובכרת דקרה וצאנך למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים'.

החידוש הראשון שלמדנו כאן, הוא הטעם שנותנת התורה מדוע יש לאכול מעשר שני דווקא בירושלים 'למען תלמד ליראה את ה', וכפי שכותבים התוספות במסכת בבא בתרא (כא, א ד"ה כי מציון) בשם ה'ספרי': 'גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה'.

פדיון מעשר שני

החידוש המרכזי המופיע בפרשתנו בידינו מעשר שני, היא האפשרות לפדות מעשר שני על כסף, במקרה שיש לאדם פירות מרובים וקשה עליו לשאת אותם לירושלים הנמצאת במרחק מביתו, יכול הוא לפדות את הפירות על כסף, ולעלות את הכסף לירושלים, ולרכוש שם מזון בכסף זה, כאמור: 'וכי ירבה ממך הדגן פי לא תוכל שאתו פי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלקיך לשום שמו שם פי יבחר ה' אלקיך, ונתתה בכסף וצרת הכסף בידך והלכת אל המקום אשר יבחר ה' אלקיך בו'.

מהמילים 'וצרת הכסף' דרשו בגמרא (ב"מ נד, א) שיש לפדות על מטבע שיש עליו צורה, ולא על 'אסימון' - מטבע נטול צורה.

פרי מפרי וגידולי חרקה

בהמשך, התחדש כאן בפרשה, ששם בירושלים ניתנת האפשרות לקנות בכסף זה את אשר תתאוה נפשו, אך לא כל דבר ניתן לקנות, רק: 'בכל אשר תאנה נפשך בבקר ובצאן וביון ובשכר ובכל אשר תשאנך נפשך'.

רש"י מביא את דרשת חז"ל שלמדנו ב'כלל-ופרט-וכלל', שיש לרכוש בכסף רק מה שדומה לבקר וצאן יין ושכר, בשלשה כללים: א. מאכל הראוי לאכילת אדם. ב. מקורו בגידולי הארץ. ג. הוא בגדר 'פרי-מפרי', דהיינו שהוא תולדה של פרי אחר, כגון בשר שהוולד נולד לאימו, או פירות הצומחים מאילנות.

דברים המסורים ללב

שימו לב: זאת דוגמא אחת, מני רבות, של הוספות וחידושים, ביאורים והסברים, על החומשים הקודמים, אשר יתגלו לעיני כל הלומד חומש דברים בהבנה נכונה | קחו עמכם דברים ושובו!